

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КОНДУКОЦОВА Неля Валеріївна

УДК 336.13.02

**ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ
РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Чернігів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному науково-дослідному інституті інформатизації та моделювання економіки.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Гарбар Жанна Володимирівна,
Вінницький національний аграрний університет
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри аграрного менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Колодізев Олег Миколайович,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри банківської справи;

доктор економічних наук, професор
Селіверстова Людмила Сергіївна,
Київський національний торговельно-економічний
університет Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри фінансів.

Захист відбудеться „28” вересня 2019 р. о 13³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 у Чернігівському національному технологічному університеті за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 318.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Чернігівського національного технологічного університету за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий „27” серпня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

В. В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Фінансова суверенізація країни, нарощення її економічного потенціалу, зростання добробуту суспільства залежить від динамічного розвитку реального сектору економіки, який визначається ефективністю його взаємодії з фінансовою системою, основи якої закладаються фінансовою політикою держави та проявляються через показники формування та розподілу валового внутрішнього продукту. Сучасний перебіг функціонування вітчизняного реального сектору характеризується загостренням нестабільності економічних процесів у національному господарстві, зниженням інвестиційної активності суб'єктів господарювання, важкодоступністю коштів на фінансових ринках, ускладненням стану глобальної економіки. Накопичені проблеми актуалізують питання наукового пошуку нових форм і механізмів фінансового впливу держави, спрямованого на забезпечення висхідного зростання вітчизняного реального сектору та зміцнення його конкурентних позицій у світовому економічному просторі.

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених щодо теоретичних та методичних особливостей впливу фінансової політики на реальний сектор економіки варто відмітити праці: Р. Барро, Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, С. Вітте, Дж. М. Кейнса, П. Кругмана, А. Лаффера, А. Маршалла, Р. Масгрейва, Д. Норта, В. Парето, Д. Рікардо, П. Самуельсона, А. Сміта, М. Сперанського, Дж. Стігліца, В. Танзі, С. Фішера, М. Фрідмена, Дж. Хікса.

Питанням функціонування та розвитку фінансової політики в системі економічного регулювання присвячені дослідження таких вітчизняних вчених, як: Т. Боголіб, О. Василика, С. Волосович, Ж. Гарбар, В. Гейця, А. Даниленка, В. Дем'янишина, О. Колодізева, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Лютого, А. Нікітішина, В. Опаріна, Д. Полозенка, Г. П'ятаченка, Л. Селіверстової, В. Тропіної, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

Разом з тим, віддаючи належне глибині проведених зазначеними науковцями досліджень у сфері фінансового регулювання поступу реального сектору економіки, останні не є вичерпними в умовах зміни економічної ситуації в Україні та світі й потребують подальшого наукового розвитку. Так, зокрема, недостатньо уваги приділено вивченню особливостей взаємодії інструментів фінансового регулювання реального сектору економіки. Найвні суттєві розбіжності в обґрунтуванні методологічних, інституційних та економічних передумов здійснення заходів фінансової політики спрямованої на підвищення збалансованості системи державних фінансів. Важливою є наукова аргументація подальшої модернізації фінансової моделі регулювання розвитку реального сектору економіки в Україні на основі визначення та удосконалення підходів до середньострокового планування та прогнозування, підвищення ступеню координації фіскальної та монетарної політики. Зазначене свідчить про актуальність дисертаційної роботи та обумовило визначення її мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація знайшла своє відображення в науково-дослідних роботах

Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки за темами: «Актуальні проблеми системи державного регулювання економіки» (номер державної реєстрації 0116U008705), де автором виділено систему критеріїв щодо формування пріоритетів державної фінансової стратегії перебудови економіки України; «Прогнозування основних показників економічного і соціального розвитку міста Києва на 2018-2020 роки» (номер державної реєстрації 0118U003739), в межах якої обґрунтовано введення системи критеріального відбору для реалізації селективної фінансової підтримки видів економічної діяльності та фінансування окремих інвестиційно-інноваційних проектів, розкрито методологічні положення до функціонування системи міжбюджетних трансфертів як інструменту бюджетного регулювання економічного розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад та розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування фінансової політики розвитку реального сектору економіки для створення сприятливих умов його економічного зростання.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- уточнити змістовне наповнення фінансової політики розвитку реального сектору економіки як складової системи державного фінансового регулювання суспільних відносин;

- впорядкувати наукові підходи та поглибити теоретичні засади до формування інституційних підходів щодо впливу фінансової політики на розвиток реального сектору економіки;

- удосконалити структурно-функціональну модель впливу фінансової політики на реальний сектор економіки;

- розвинути методичний інструментарій середньострокового фінансово-бюджетного прогнозування;

- систематизувати практику фінансового регулювання розвитку реального сектору економіки в країнах із розвинутою та трансформаційною економікою;

- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення інституційних елементів функціонування фінансової політики розвитку реального сектору економіки;

- обґрунтувати доцільність використання інструментів державно-приватного партнерства як важливої складової реалізації фінансової участі держави у розвитку реального сектору економіки країни.

Об'єктом дослідження є фінансова політика розвитку реального сектору економіки.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та науково-практичні аспекти підвищення ефективності фінансової політики розвитку реального сектору економіки в умовах трансформації економіки.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження, зокрема: структурний, системний та діалектичний методи використано під час визначення економічної сутності фінансової політики розвитку реального сектору економіки; порівняльний,

статистичний та факторний методи дозволили узагальнити та систематизувати особливості здійснення державного фінансового регулювання в країнах із розвинутою та трансформаційною економікою; статистичний, логічний та економіко-математичний методи використано при визначенні особливостей здійснення бюджетно-податкової та грошово-кредитної політик; методи наукового абстрагування, синтезу та узагальнення дозволили виділити основні пріоритети формування фінансової політики в умовах економічної циклічності.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань формування та реалізації фінансової політики економічного розвитку, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, що стосуються обраної теми, ресурси мережі Інтернет, власні розрахунки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

удосконалено:

– теоретичні підходи до формування взаємозв'язків між елементами продуцентів фінансової політики розвитку реального сектору економіки, які, на відміну від існуючих, враховують архітектоніку побудови бюджетної системи, фундаментальні характеристики середовища ведення бізнесу, особливості макроекономічної політики країни, кластеризацію виробничих відносин, що сприятиме підвищенню ефективності регулюючого впливу держави на реальний сектор економіки на основі використання сценарних інструментів прогнозування;

– структурно-функціональну модель визначення впливу фінансової політики на реальний сектор економіки, особливістю якої є врахування структурної взаємодії та координації важелів фіскальної й монетарної політики, тенденцій ринкової кон'юнктури та врахування комплексного впливу екзогенних та ендогенних факторів, що дозволить підвищити дієвість економічних перетворень та параметрів фінансових потоків через зростання швидкості руху грошей, капіталу, інформації, інновацій, наукових знань та технологій;

– науково-методичний підхід до середньострокового фінансово-бюджетного прогнозування, який, на відміну від наявних, ґрунтується на аналітичному узагальненні статистичних даних із застосуванням базових положень теорії прийняття рішень та передбачає врахування особливостей динаміки та фази економічного циклу на етапі обґрунтування лагових ефектів. Це сприятиме у подальшому підвищенню рівня достовірності результатів через наукову аргументацію положень фінансової політики розвитку реального сектору економіки;

дістало подальшого розвитку:

– понятійний апарат за рахунок уточнення змістовного наповнення поняття «фінансова політика розвитку реального сектору економіки», яке, на відміну від наявних, відображає його дуалістичну сутність, а саме як складову системи державного фінансового регулювання суспільних відносин та

інтегровану сукупність інструментів бюджетної, податкової, грошово-кредитної, соціальної та інвестиційно-інноваційної політик, спрямованих на забезпечення ефективної мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів країни в процесі реалізації тактичних та стратегічних завдань реального сектору економіки через адаптивні механізми ринкових трансформацій, що дозволить сформувати адекватні передумови його економічного зростання. Це сприятиме системності формування теоретичного обґрунтування щодо вирішення завдань мобілізації та оптимальному розподілу фінансових ресурсів в реальному секторі економіки;

– прикладні положення щодо напрямів вдосконалення інструментарію фінансової політики розвитку реального сектору економіки з урахуванням відповідного досвіду країн з розвиненою та трансформаційною економікою, а саме: запровадження жорстких правил фіскальної консолідації; лібералізація відносин у фінансовому секторі; державний фінансовий протекціонізм національного бізнесу та його нарощення у період кризи. Це дозволить визначити основу для розробки пропозицій спрямованих на модернізацію підходів до формування фінансових умов зростання кількісних та якісних показників реального сектору економіки;

– методичний підхід до впровадження системи заходів підвищення ефективності фінансової політики розвитку реального сектору, що передбачають: синхронізацію інструментів фінансового впливу держави та фази економічного циклу; розширення механізмів алокації додаткових фінансових ресурсів держави та бізнесу, їх розподілу та перерозподілу між галузями економіки. Це сприятиме забезпеченню необхідного рівня збалансованості економічного розвитку;

– фінансово-кредитний механізм реалізації участі держави у колективному фінансуванні розвитку реального сектору економіки за рахунок використання державно-приватного партнерства, що ґрунтується на принципах формування довгострокової стратегії розвитку такого сектору, оптимального перерозподілу коштів, моніторингу отриманих ефектів, що дозволить досягти кумулятивного ефекту від поєднання можливостей реального сектору економіки, держави та її фінансових форм впливу.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення дисертації, отримані висновки та рекомендації мають практичну цінність для вирішення завдань, пов'язаних з удосконаленням фінансової політики розвитку реального сектору задля забезпечення економічного зростання країни.

Основні висновки та результати дисертаційної роботи було прийнято до уваги Департаментом фінансів Вінницької обласної державної адміністрації при формуванні Програми економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2018 рік (довідка від 24.05.2018 № 06-1-46/571); в діяльності торговельної мережі «Епіцентр» у процесі обґрунтування критеріїв вибору пріоритетів стратегії розвитку реального сектору економіки (довідка від 05.08.2018 № 5530); в практичній діяльності публічного акціонерного товариства «Перший український міжнародний банк» щодо врахування

внутрішніх та зовнішніх чинників впливу на економічну кон'юнктуру (довідка від 06.06.2018 № КНО-52.6/1).

Результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» при викладанні дисциплін «Фінанси», «Фінанси підприємства», «Бюджетна система», «Податкова система», «Банківська система», «Державне та регіональне управління» (довідка від 13.03.2018 № 1-Д). Основні висновки та результати дисертаційної роботи були використані в начальній та науковій роботі Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (довідка від 18.10.2018 № 031/257) та Інституту екології економіки і права Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова (довідка від 02.10.2018 № 442).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеною, самостійною працею, у якій наукові положення, висновки і рекомендації відображають результати особистих досліджень автора. Внесок автора у працях, опублікованих у співавторстві, конкретизований у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки дисертаційної роботи доповідались, обговорювались і отримали схвальну оцінку на міжнародних і вітчизняних наукових конференціях, зокрема: «Теоретична і прикладна економіка: задачі та перспективи» (м. Тернопіль, 2008 р.), «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики» (м. Харків, 2008 р.), «Інформація, аналіз, прогноз – стратегічні важелі ефективного державного управління» (м. Київ, 2008 р.), «Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки» (м. Житомир, 2017 р.), «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика» (м. Запоріжжя, 2017 р.), «Сучасні наукові підходи до ефективного використання потенціалу економіки країни» (м. Дніпро, 2018 р.), «Перспективні напрями розвитку економіки, управління та права: теорія і практика» (м. Полтава, 2018 р.), «Стратегічні напрями економічної та соціальної політики у ринкових умовах» (м. Київ, 2018 р.), «Соціально-економічний потенціал України та країн Європи: правове регулювання, проблеми і тенденції розвитку» (м. Київ, 2018 р.), «Соціально-економічний потенціал України та країн Європи: правове регулювання, проблеми і тенденції розвитку» (м. Київ, 2019 р.).

Публікації. Основні положення, висновки і результати дослідження опубліковано у 25 наукових працях загальним обсягом 8,77 друк. арк., з яких особисто автору належить 7,41 друк. арк., у тому числі: 3 колективні монографії, з яких особисто автору належить 1,10 друк. арк.; 12 статей у наукових фахових виданнях загальним обсягом 6,07 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,71 друк. арк., у тому числі 5 – у зарубіжних періодичних виданнях та наукових виданнях України, що зареєстровані в міжнародних наукометричних базах загальним обсягом 2,20 друк. арк., з яких особисто автору належить 1,80 друк. арк.; 10 – в інших виданнях загальним обсягом 1,60 друк. арк., з яких особисто автору належить 1,60 друк. аркушів.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 220 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 198 сторінках. Робота містить 28 таблиці (з них 1 займає 2 повних сторінки), 27 рисунків (з них 2 займають 2 повні сторінки), 14 додатків, розміщених на 22 сторінках. Список використаних джерел налічує 249 найменувань і розміщений на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** дисертаційної роботи розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано його мету та завдання, визначено об'єкт та предмет, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

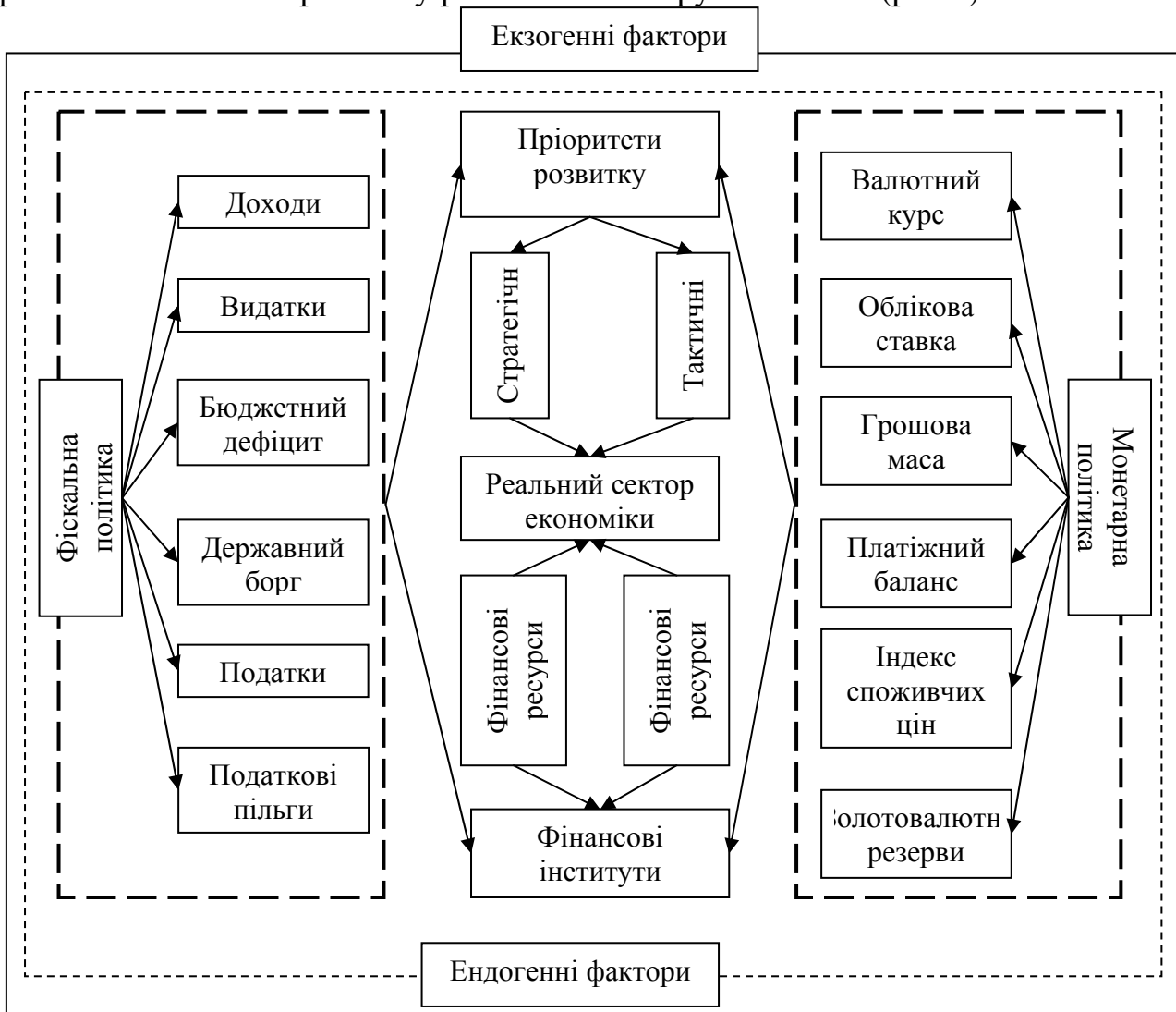
У **першому розділі** «Теоретико-методичні засади формування фінансової політики розвитку реального сектору економіки» досліджено економічну сутність фінансової політики розвитку реального сектору економіки як складової системи державного фінансового регулювання суспільних відносин, охарактеризовано структурно-функціональну модель впливу фінансової політики на реальний сектор економіки, узагальнено та систематизовано підходи до здійснення фінансового регулювання в країнах із розвинутою та трансформаційною економікою.

Фінансова політика розвитку реального сектору економіки в системі державного регулювання виступає каталізатором процесів щодо активізації ділової активності та забезпечення передумов економічного зростання країни. Основні функції та завдання фінансової політики знаходяться у сфері підвищення ефективності розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту через систему державних фінансів. Важливим є визначення оптимальних пропорцій та взаємозв'язків між складовими фінансового регулювання, що, у разі врахування зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, дозволить забезпечити макроекономічну стабілізацію.

Опрацювання наукових поглядів на змістовне наповнення фінансової політики дозволило визначити її як систему суспільних відносин та інтегровану сукупність інструментів бюджетної, податкової, грошово-кредитної, соціальної та інвестиційно-інноваційної політик, спрямованих на забезпечення ефективної мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів країни в процесі реалізації тактичних та стратегічних завдань реального сектору економіки. Це дозволило виокремити ключові важелі її впливу на економічну систему та сформулювати цільові орієнтири функціонування. Зокрема, вказано на необхідність комплексного поєднання інструментів: бюджетно-податкового регулювання, що забезпечить структурний розподіл та перерозподіл ВВП на пріоритетні галузі економіки; грошово-кредитного регулювання задля підтримки стабільності національної грошової одиниці; інвестиційно-інноваційного впливу для аккумуляції фінансових ресурсів. Визначення засад фінансової політики розвитку реального сектору економіки розглядається через систему державних та приватних інститутів, що дозволяє окреслити можливості підвищення якісного рівня фінансово-економічного регулювання.

В цьому контексті, розроблено структурно-функціональну модель фінансової політики розвитку реального сектору економіки (рис.1).

Рис. 1. Структурно-функціональна модель елементів впливу фінансової політики на реальний сектор економіки.

Джерело: побудовано автором

У другому розділі «Оцінка ефективності складових фінансової політики у стимулюванні розвитку реального сектору економіки України» охарактеризовано особливості реалізації податкової політики в контексті стимулювання розвитку реального сектору України, надано оцінку впливу бюджетних важелів на такий розвиток, досліджено чинні засади грошово-кредитної політики щодо забезпечення розширеного відтворення реального сектору економіки.

В умовах трансформаційних перетворень податкова політика виконує роль не лише фіскального інструменту акумуляції фінансових ресурсів, а й стабілізаційну та соціальну функції. Підтримка та стимулювання економічного зростання засобами податкової політики доводять необхідність врахування базових параметрів суспільного розвитку та використання сучасних методів його підтримки.

В свою чергу, бюджетна політика забезпечення економічного зростання реального сектору економіки, як головного донора податкових надходжень,

передбачає досягнення збалансованості економічних процесів у довгостроковому періоді через використання бюджетної стратегії, що формується відповідно до визначених та закріплених пріоритетів функціонування системи державних фінансів. При цьому, доходи державного та місцевих бюджетів, їх обсяги та тенденції зміни є головними індикаторами ефективності такої політики. Показники, що характеризують ефективність податкової та бюджетної політик зведені в таблицю 1.

Таблиця 1

**Динаміка основних показників бюджетно-податкової політики
України у валовому внутрішньому продукті за 2008–2018 роки, %**

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Доходи зведеного бюджету України, у тому числі	30,7	28,2	29,8	30,9	29,4	28	32,7	32,9	34,1	37,5
податкові надходження	23,0	21,9	24,9	24,8	23,3	22,4	25,5	27,3	27,8	31,5
неподаткові надходження	7,0	5,7	4,6	5,8	5,8	5,1	7,0	5,3	5,2	5,7
інші	0,7	0,6	0,3	0,3	0,3	0,5	0,2	0,3	1,1	0,3
Видатки зведеного бюджету України, у тому числі	33,6	34,9	32,0	35,1	34,5	33,0	34,2	35,1	35,4	37,8
поточні	31,5	32,1	28,8	32,2	32,5	31,7	31,8	32,0	32,1	32,6
капітальні	2,2	2,8	3,2	2,9	2,0	1,3	2,4	3,1	3,3	5,2
Дефіцит бюджету	2,9	6,7	2,2	4,2	5,1	5	1,5	2,2	1,3	1,9
Державний борг, у тому числі	34,7	40,0	36,3	36,7	39,9	69,4	79,1	80,9	71,8	61,4
державний зовнішній борг	14,9	16,8	15,0	14,9	15,2	30,6	41,6	41,1	36,2	31,1
державний внутрішній борг	10,0	13,1	12,4	13,5	17,5	29,1	25,5	28,1	25,3	21,6
гарантований державою зовнішній борг	8,3	8,8	8,0	1,2	5,3	7,9	10,9	10,9	9,9	8,4
гарантований державою внутрішній борг	1,5	1,3	0,9	7,1	1,9	1,8	1,1	0,8	0,4	0,3

Джерело: розраховано автором на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України

Отримані результати свідчать, що середнє значення питомої ваги податкових надходжень зведеного бюджету у валовому внутрішньому продукті за період 2009-2018 роки складає 24,2 відсотка, в тому числі в розрізі п'ятирічних періодів даний показник становить у 2009-2013 роках – 23,6 відсотка, у 2014-2018 роках – 26,9 відсотка. Висхідною тенденцією характеризується також частка податкових надходжень в загальній структурі зведеного бюджету, яка у 2009-2013 роках складає 79,1 відсотка, у 2014-2018 роках – 81,3 відсотка, у період 2009-2018 роки – 80,2 відсотка. Зазначене підтверджує вагоме значення податкової політики в процесі розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів країни. Доцільним є підвищення ефективності податкового та митного регулювання з врахуванням необхідності наповнення державного бюджету без підвищення податкового навантаження на економічну систему.

Бюджетна політика забезпечення економічного зростання має ґрунтуватися на підходах максимально виваженої взаємодії між пріоритетами державного фінансового регулювання та видатковими повноваженнями розпорядників бюджетних коштів. Доведено, що бюджетні видатки є

ефективним інструментом впливу на розвиток реального та фінансового секторів економіки. Середнє значення питомої ваги видаткової частини зведеного бюджету у валовому внутрішньому продукті за період 2009-2018 роки становить 34,6 відсотка. Доцільним є визначення оптимального розміру бюджетного дефіциту і його використання в процесі реагування на динамічні зміни внутрішнього та зовнішнього ринкового середовища. Середнє значення питомої ваги бюджетного дефіциту у валовому внутрішньому продукті у 2009-2013 роках складає 4,2 відсотка, у 2014-2018 роках – 2,1 відсотка, за період 2009-2018 роки – 3,1 відсотка, що відповідає Маастрихським критеріям європейської конвергенції, проте потребує пошуку та використання дієвих механізмів його фінансування.

Зазначене, свідчить про активне використання доходної складової бюджетної політики для регулювання економічних процесів відповідно до умов соціально-економічного розвитку. В загальній структурі доходів бюджету особливого значення набувають податкові надходження, що становлять його основну частину. Таким чином, податкова політика наразі є головним елементом наповнення бюджету, а ефективне використання її інструментів здатне створити передумови для економічного зростання реального сектору економіки.

Доведено, що саме капітальні видатки є головним інструментом стимулювання розвитку реального сектору економіки, тому підвищення їх ролі та значення в системі державних фінансів наразі є пріоритетним в процесі визначення напрямів використання фінансових ресурсів. Динаміку капітальних інвестицій в реальний сектор економіки можна оцінити як негативну, оскільки головним джерелом капітальних інвестицій в економіку України наразі виступають власні кошти підприємств та організацій, частка яких у валовому внутрішньому продукті становить в середньому 12,3 відсотка за період 2010-2018 років, в той час як кредитні кошти складають лише 2,0 відсотка (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка капітальних інвестицій в економіку України в валовому внутрішньому продукті за джерелами фінансування у 2010-2018 роках, %

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2010-2018
Кошти державного бюджету	1,08	1,53	1,25	0,44	0,20	0,48	0,45	0,63	0,64	0,74
Кошти місцевих бюджетів	0,60	0,68	0,66	0,48	0,43	1,00	1,32	1,70	1,41	0,92
Власні кошти підприємств та організацій	11,73	12,96	13,14	11,81	11,29	12,88	12,21	12,68	11,51	12,25
Кредити банків та інші позики	2,41	3,22	3,05	2,47	1,59	1,45	1,33	1,21	1,26	2,00
Кошти іноземних інвесторів	0,39	0,44	0,38	0,30	0,41	0,57	0,48	0,25	0,05	0,36
Коштів населення на будівництво житла	1,99	1,55	1,73	1,71	1,61	2,23	1,47	1,34	0,97	1,62
Інші джерела фінансування	0,82	0,82	0,77	0,57	0,49	0,47	0,37	0,53	0,41	0,58
Усього	19,02	21,20	20,97	17,79	16,03	19,07	17,63	18,34	16,26	18,48

Джерело: розраховано автором на основі даних Національного Банку України та Державної служби статистики України

Важливу роль в нарощенні капітальних інвестицій задля висхідного поступу реального сектору економіки відіграє грошово-кредитна політика держави. В роботі вказано на необхідність удосконалення заходів грошово-кредитного регулювання щодо розширення доступу до фінансових ресурсів банківського сектору. Також, було обґрунтовано необхідність активізації участі держави у колективному фінансуванні розвитку реального сектору економіки за рахунок використання механізму державно-приватного партнерства.

У третьому розділі «Пріоритетні напрями вдосконалення фінансової політики розвитку реального сектору економіки» визначено основні пріоритети формування фінансової політики розвитку реального сектору економіки, сформовано рекомендації щодо вдосконалення інституційної структури фінансової політики, розвинуто методичні підходи до середньострокового фінансово-бюджетного прогнозування.

Стимулювання розвитку реального сектору економіки засобами державного фінансового регулювання визначає необхідність цілеспрямованого впливу інструментів фіскального та монетарного регулювання на вдосконалення політики в сфері зайнятості, сприяння розвитку малих і середніх підприємств, збільшення видатків бюджету на освіту та науково-технічні розробки, розвиток інновацій, стабільне та довгострокове забезпечення енергоресурсами, інвестування в людський капітал, посилення динамічності бізнес-середовища, фінансування енергозберігаючих та екологічно чистих технологій. Зазначене сприятиме переходу економіки на новий вектор розвитку та технологічний уклад. В цьому контексті автором запропоновано підвищити частку капітальних інвестицій в економіку країни до показника 1 відсоток валового внутрішнього продукту, що позитивно вплине на забезпечення розширеного відтворення.

Вагомим є формування інституційної структури фінансової політики, що передбачає врахування архітекtonіки побудови бюджетної системи, фундаментальні характеристики середовища ведення бізнесу, особливості макроекономічної політики країни, кластеризацію виробничих відносин та надасть можливість підвищити ефективність управління фінансовою системою в умовах волатильності економіки. Будову взаємозв'язків між складовими фінансової архітекtonіки доцільно розробляти на основі особливостей державного управління та ринкових механізмів саморегулювання. Таким чином, проведені дослідження підтвердило особливий зв'язок між засадами бюджетної, податкової, митної, боргової, грошово-кредитної та інвестиційної політики, проте відзначило першочергове значення саме бюджетного регулювання.

На сучасному етапі фінансового регулювання розвитку реального сектору економіки пріоритетним напрямом грошово-кредитної політики визначено стабілізацію валютного курсу та формування дієвих передумов для його збалансування. Обґрунтовано доцільність реалізації заходів щодо посилення впливу Національного банку України на динаміку відсоткових ставок на фінансовому ринку за кредитними та депозитними операціями. Удосконалення фінансової політики має передбачати реалізацію заходів щодо підвищення довіри комерційних установ та організацій до ринку державних облігацій, що дозволить знизити негативний вплив кон'юнктурних коливань на зовнішніх

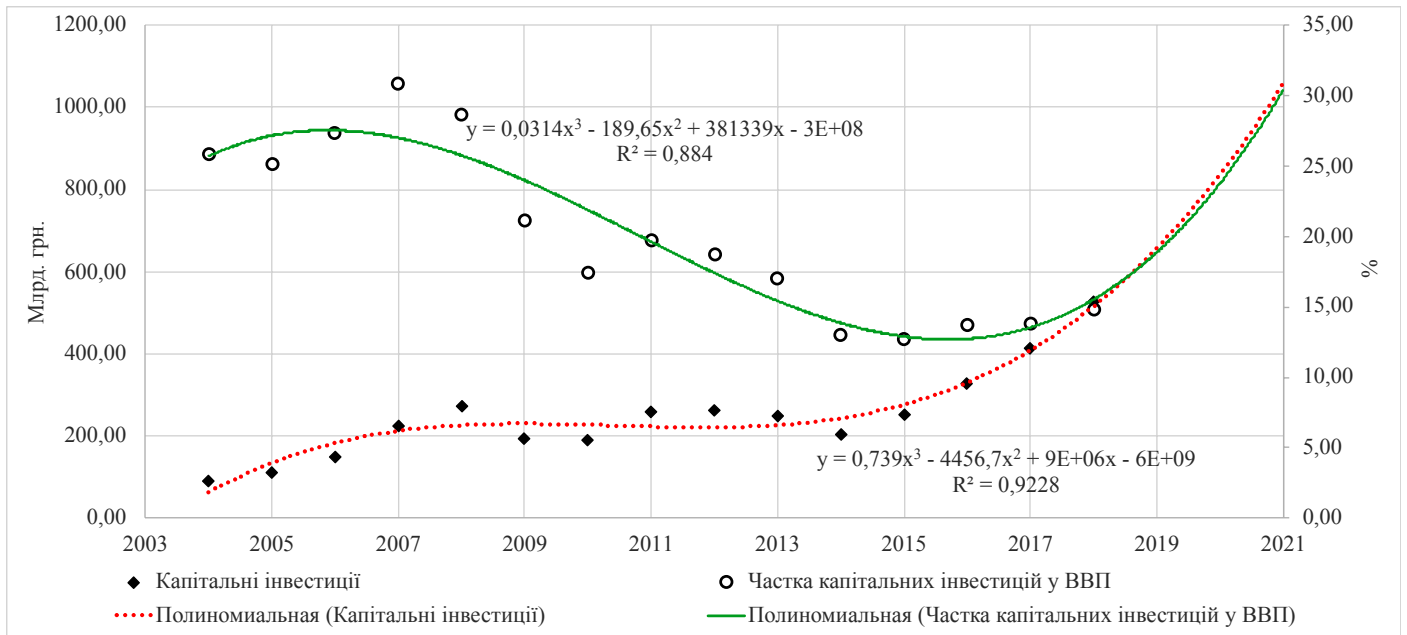
ринках капіталів та забезпечити необхідний рівень запозичень до державного бюджету.

Підтверджено, що в умовах стабілізації економічного зростання доцільним є реалізація сукупності заходів адміністративного (прямого) та фінансово-економічного впливу на суспільний розвиток через державне фінансове стимулювання реального сектору економіки, формування нових та посилення уже існуючих конкурентних переваг на міжнародних ринках, підвищення ефективності виробничих процесів. З метою реалізації зазначеного ефективним є використання інструментів податкового регулювання. Визначено, що удосконалення системи адміністрування податків та зборів, використання пільгових режимів оподаткування у пріоритетних сферах економіки здійснює позитивний вплив на реальний сектор економіки, проте з певними лагами в часі. При цьому пільгове оподаткування має бути економічно обґрунтованим та не здійснювати додаткового тиску на бюджетну систему, адже проведено моделювання впливу кількості податкових пільг на ВВП підтвердило високий ступінь їх залежності. Аналіз показників доходів бюджету від оподаткування прибутку підприємств підтвердив необхідність перегляду існуючої податкової політики та запровадження оподаткування розподіленого прибутку та запровадження податку на виведений капітал.

Зростання фінансового потенціалу реального сектору економіки значною мірою пов'язаний із використанням елементів державно-приватного партнерства. Розбудова такої взаємодії держави та реального сектору економіки вимагає дотримання наступних принципів: формування довгострокової стратегії розвитку саме такого сектору, оптимального перерозподілу коштів, моніторингу отриманих ефектів, що дозволить досягти кумулятивного ефекту від поєднання можливостей реального сектору економіки, держави та її фінансових форм впливу. У такий спосіб будуть реалізовані економічні інтереси держави щодо розширення податкової бази в майбутньому періоді, підвищення ефективності бюджетних витрат, виконання соціальних зобов'язань, а також інтереси реального сектору економіки через фінансування довгострокових інвестиційних проектів розвитку та отримання державних гарантій. Також наголошено на необхідності удосконалення правового регулювання відносин, спрощення регуляторних процедур, підвищення транспарентності процесу відбору проектів та їх державної підтримки на всіх етапах.

В умовах трансформації економіки, доцільним є запровадження довгострокового прогнозування фінансово-економічних показників, яке викликано необхідністю оцінки впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на бюджетну стійкість з урахуванням циклічності економічного розвитку.

Згідно з даними рис. 2, поліноміальна модель третього ступеню найбільш точно відображає майбутній прогноз щодо зростання обсягу капітальних інвестицій в економіку України. Проведений аналіз показав, що до 2021 року зазначений показник може досягнути частки капітальних інвестицій у ВВП 2004-2006 років. Важливим в такому випадку є подальше збалансування темпів збільшення капітальних видатків та темпів валового внутрішнього продукту, розширення доступу суб'єктів реального сектору економіки до інвестиційних ресурсів як приватного так і державного характеру.

Рис. 2. Графік динаміки капітальних інвестицій в економіку України за 2004-2021 роки та трендові моделі його апроксимації

Проведення прогнозування в процесі формування фінансової політики розвитку реального сектору економіки дозволить сформулювати необхідні інформаційні підвалини для обґрунтування напрямів та сукупності заходів, реалізація яких дозволить забезпечити зростання такого сектору.

Важливим напрямом реалізації бюджетної політики наразі є удосконалення механізму проведення стратегічного планування та прогнозування показників соціального та економічного розвитку країни та її регіонів. В такому випадку запропоновано здійснювати розробку середньо- та довгострокових бюджетних програм при врахуванні різноманітних сценаріїв щодо повторного спаду економічної кон'юнктури, формуванні умов та стимулів для розвитку інноваційної економіки, підвищення показників якості людського капіталу. Використання програмно-цільового методу планування в системі управління соціальним та економічним розвитком країни являється базою для формування новітньої організації здійснення бюджетного процесу, запровадження дієвих принципів та методів бюджетування, покращення самостійності та зростання відповідальності всіх органів влади, підвищення ефективності здійснення державного управління.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання – поглиблення теоретико-методичних засад формування фінансової політики розвитку реального сектору економіки, а також розробки на цій основі науково-методичних і практичних рекомендацій щодо визначення напрямів її вдосконалення. Результати дослідження дозволили сформулювати такі висновки.

1. Фінансова політика є дієвим інструментом стимулювання суспільного розвитку та економічного зростання в країні. У результаті впорядкування

термінологічного поля теорії фінансів сформовано наукове підґрунтя для авторського визначення поняття «фінансова політика розвитку реального сектору економіки», яке, запропоновано розглядати як складову системи державного фінансового регулювання суспільних відносин та інтегровану сукупність інструментів бюджетної, податкової, грошово-кредитної, соціальної та інвестиційно-інноваційної політик, спрямованих на забезпечення ефективної мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів країни в процесі реалізації тактичних та стратегічних завдань реального сектору економіки.

2. Взаємодія фінансових інститутів в процесі забезпечення тактичних та стратегічних параметрів розвитку реального сектору економіки країни потребує скоординованого поєднання інструментів бюджетного регулювання доходної та видаткової частини бюджету, обсягів та структури державного боргу, бюджетного дефіциту, показників податкового навантаження, інфляції та валютного курсу. Обґрунтовано важливість встановлення такого рівня фіскального навантаження, пропорцій розподілу видаткових повноважень, рівня дефіциту бюджету, державного боргу, що забезпечить підвищення якості управління фінансовою системою та створить передумови для залучення додаткових ресурсів в реальний сектор економіки країни.

3. Розроблено теоретичну констукцію структурно-функціональної моделі фінансової політики розвитку реального сектору економіки, яка унаочнює сукупність пріоритетів формування, факторів та напрямів впливу, кожен з яких ґрунтується на відповідному інструментарії, що можуть бути використані країною за певних економічних умов. Встановлено, що збалансована взаємодія усіх складових елементів структурно-функціональної моделі фінансової політики дозволить досягнути синергетичного ефекту їх використання в процесі регулювання реального сектору економіки.

4. Реалізація стратегічних цілей розвитку реального сектору економіки визначила необхідність здійснення середньо- та довгострокового фінансово-бюджетного планування та прогнозування, що створює необхідне інформаційне підґрунтя для послідовної фінансової політики орієнтованої на результат. На цій основі встановлено напрями, які потребують концентрації державного фінансового регулювання. В рамках окресленої пропозицій доведена ефективність використання програмно-цільового методу планування видатків бюджету, формалізація процесів прийняття управлінських рішень в системі державних фінансів відповідно до визначених пріоритетів діяльності головних розпорядників бюджетних коштів.

5. В умовах емерджентності економічного розвитку запропоновано використовувати прогресивний досвід розвинутих країн у сфері фінансового регулювання, що дозволить сформувати комплексний підхід до формування основних засад фінансової політики розвитку реального сектору економіки. Зокрема обґрунтовано необхідність запровадження жорстких правил фіскальної консолідації; лібералізація відносин у фінансовому секторі; державний фінансовий протекціонізм національного бізнесу та його нарощення у період кризи.

6. За результатами аналізу ефективності складових фінансової політики розвитку реального сектору економіки встановлено, що частка податкових надходжень в загальній структурі зведеного бюджету характеризується

висхідною тенденцією протягом періоду дослідження і в середньому становить 80,2 відсотка, що вказує на необхідність вдосконалення податкового та митного регулювання як провідної складової фінансової політики; бюджетні видатки є ефективним інструментом впливу на розвиток реального та фінансового секторів економіки, середнє значення питомої ваги видаткової частини зведеного бюджету у валовому внутрішньому продукті за період 2009-2018 роки становить 34,6 відсотка, а отже доцільним є визначення оптимального розміру бюджетного дефіциту і його використання в процесі реагування на динамічні зміни внутрішнього та зовнішнього ринкового середовища; динаміку капітальних інвестицій в реальний сектор економіки можна оцінити як негативну, їх головним джерелом є власні кошти підприємств та організацій, частка яких у валовому внутрішньому продукті становить в середньому 12,3 відсотка за період 2010-2018 років, в той час як кредитні кошти складають лише 2,0 відсотка, таким чином, актуалізуються питання участі держави у колективному фінансуванні розвитку реального сектору економіки, в тому числі за рахунок використання механізму державно-приватного партнерства.

7. Фінансова політика розвитку реального сектору економіки передбачає використання стимулюючих інструментів державно-приватного партнерства. Доповнено перелік принципів такого партнерства наступними: формування довгострокової стратегії розвитку такого сектору, забезпечення оптимального перерозподілу коштів, впровадження комплексного моніторингу отриманих ефектів, що дозволить досягти кумулятивного ефекту від поєднання можливостей реального сектору економіки, держави та її фінансових форм впливу. У такий спосіб будуть реалізовані як економічні інтереси держави, так і реального сектору економіки. Для забезпечення дієвості державно-приватного партнерства у реалізації пріоритетів розвитку реального сектору економіки країни необхідне вдосконалення процедур правового регулювання таких відносин, спрощення регуляторних процедур, підвищення транспарентності процесу відбору проектів та їх державної підтримки на всіх етапах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Кондукоцова Н.В. Сучасна економічна політика в Україні. *Економіка України : макропроблеми розвитку* : колективна монографія / за ред. В.Ф. Беседіна, А.С. Музиченка. Київ : НДЕІ, 2008. С. 156-163. (0,4 друк. арк.).

2. Кондукоцова Н.В. Якісний розвиток реального сектору як стале джерело втримання інфляції. *Економіка України : стратегічне планування* : колективна монографія / за ред. В.Ф. Беседіна, А.С. Музиченка. Київ : НДЕІ, 2008. С. 276-280. (0,3 друк. арк.).

3. Kondukotsova N. Financial policy as a tool for regulating the real sector of the economy. *Sustainable economic development : basis, determinants, tendencies, marks* : collective monograph / redaktor Zh. Derii. Poznań : Wydawnictwo UniKS Press, 2019. P. 68-77. (0,4 друк. арк.).

**Статті у наукових фахових виданнях і виданнях,
внесених до наукометричних баз даних:**

4. Кондукоцова Н.В. Теоретичні засади аналізу економічної політики. *Галицький економічний вісник*. 2008. № 6 (21). С. 3-8. (0,3 друк. арк.). [фахове видання].
5. Кондукоцова Н.В. Реструктуризация как возможный метод повышения конкурентоспособности реального сектора экономики. *Науковий вісник. Одеський державний економічний університет*. 2009. № 1 (79). – С. 36-42. (0,6 друк. арк.). [фахове видання].
6. Кондукоцова Н.В. Структура моніторингу та оцінювання виконання державних програмних документів розвитку реального сектору економіки. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 11. С. 51-55. (0,4 друк. арк.). [фахове видання].
7. Кондукоцова Н.В. Реальний сектор економіки як лідер національної економіки. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Випуск 5(11). С. 59-64. (0,3 друк. арк.). [фахове видання].
8. Кондукоцова Н.В. Стан і тенденції розвитку промисловості в Україні. *Науково-практичний журнал «Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку»*. 2018. С. 80-88. (0,4 друк. арк.). [фахове видання].
9. Кондукоцова Н.В. Програмування розвитку реального сектору економіки в контексті результативності державної політики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2018. Випуск 17. С. 131-135. (0,4 друк. арк.). [Міжнародна науково метрична база: *Index Copernicus*, фахове видання].
10. Кондукоцова Н.В. Інвестиційна політика як чинник розвитку реального сектору економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2018. Випуск 28/2018 (ч. 1). С. 57-60. (0,4 друк. арк.). [Міжнародна науково метрична база: *Index Copernicus*, фахове видання].
11. Кондукоцова Н.В. Відновлення управління реальним сектором економіки через державну систему регулювання та його програмне забезпечення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаїв. 2018. Випуск 22. С. 175-181. URL: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018>. (0,6 друк. арк.). [Міжнародна науково метрична база: *Index Copernicus*, фахове видання].
12. **Кондукоцова Н.В.**, Гарбар Ж.В. Економічна сутність фінансової політики соціально-економічного розвитку. *Економіка та суспільство*. Мукачеве. 2018. Випуск 16. С. 712-717. URL: <http://tconomyandsociety.in.ua>. (0,4 друк. арк.). [Міжнародна науково метрична база: *Index Copernicus*, фахове видання]. *Особистий внесок автора: запропоновано авторське визначення поняття «фінансова політика» та визначено напрями удосконалення взаємодії її складових в умовах трансформаційних перетворень* (0,2 друк. арк.).
13. **Кондукоцова Н.В.**, Гарбар Ж.В. Зарубіжний досвід формування фінансової політики в країнах із розвинутою та трансформаційною економікою. *Економіка та суспільство*. Мукачеве. 2018. Випуск 17. С. 523-528. URL: <http://tconomyandsociety.in.ua>. (0,4 друк. арк.). [Міжнародна науково метрична

база: *Index Copernicus*, фахове видання]. *Особистий внесок автора: визначено механізми фінансового регулювання економічного зростання в умовах інституційної модернізації економіки, розвинуто методологічні засади імплементації зарубіжного досвіду з метою удосконалення вітчизняної фінансової системи (0,2 друк. арк.).*

14. **Кондукоцова Н.В.**, Гарбар Ж.В. Податкове регулювання реального сектору економіки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки і практики*. Вінниця. 2018. Випуск 11 (39). С. 94-108. (0,92 друк. арк.). [фахове видання]. *Особистий внесок автора: визначено механізми податкового регулювання реального сектору економіки України, узагальнено та систематизовано особливості формування податкової політики на середньострокову та довгострокову перспективу (0,46 друк. арк.).*

15. **Кондукоцова Н.В.**, Гарбар Ж.В. Бюджетна політика як інструмент соціально-економічного розвитку країни. *Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки і практики*. Вінниця. 2019. Випуск 11 (41). С. 96-111. (0,95 друк. арк.). [фахове видання]. *Особистий внесок автора: узагальнено та систематизовано особливості формування механізму розподілу доходів та видатків бюджету між різними рівнями бюджетної системи (0,45 друк. арк.).*

Опубліковані праці апробаційного характеру:

16. Кондукоцова Н.В. Сучасні підходи до аналізу державної економічної політики. *Теоретична і прикладна економіка: задачі та перспективи: матеріали першої науково-практичної конференції молодих учених, 16-17 жовтня 2008 р.* Тернопіль : ТДТУ, 2008. С. 24-25. (0,1 друк. арк.).

17. Кондукоцова Н.В. Проблемні аспекти конкурентоспроможності реального сектора економіки. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 27-28 листопада 2008 р.* Харків : ВД «ІНЖЕК», 2008. С. 133-136. (0,2 друк. арк.).

18. Кондукоцова Н.В. Прогнозування пріоритетних напрямів науково-технічного розвитку. *Інформація, аналіз, прогноз – стратегічні важелі ефективного державного управління : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 29-30 травня 2008 р.* Київ : УкрІНТЕІ, 2008. Ч. 1 С. 173-177. (0,2 друк. арк.).

19. Кондукоцова Н.В. Моніторинг та оцінювання виконання програми розвитку реального сектору економіки, як запорука ефективного функціонування бізнесу підприємств. *Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки : тези V Міжнародної науково-практ.конференції, 2-3 листопада 2017 р.* Житомир, 2017. С. 407-409. URL: <https://conf.ztu.edu.ua>. (0,1 друк. арк.).

20. Кондукоцова Н.В. Розроблення аналітичного та цільового блоків програми розвитку реального сектору економіки як основа ефективного функціонування підприємств в Україні. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і*

практика: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 24 листопада 2017р. Запоріжжя: КПУ, 2017. С. 473-476. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/node/4778. (0,2 друк. арк.).

21. Кондукоцова Н.В. Прогнозні тенденції інвестиційно-інноваційної політики щодо напрямів розвитку реального сектору економіки. *Сучасні наукові підходи до ефективного використання потенціалу економіки країни*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16-17 лютого 2018 р. Дніпро: НО «Перспектива», 2018. С. 15-18. (0,1 друк. арк.).

22. Кондукоцова Н.В. Тенденції розвитку реального сектору економіки. *Перспективні напрями розвитку економіки, управління та права: теорія і практика*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 12 березня 2018 р.: у 3 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2018. Ч. 1. С. 19-21. (0,1 друк. арк.).

23. Кондукоцова Н.В. Система документів державного стратегічного планування в країнах з розвинутою економікою. *Стратегічні напрями економічної та соціальної політики у ринкових умовах*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 10 березня 2018 р. Київ: ГО «Київський економічний науковий центр», 2018. С. 21-25. (0,2 друк. арк.).

24. Кондукоцова Н.В. Проблеми розвитку реального сектору економіки. *Соціально-економічний потенціал України та країн Європи: правове регулювання, проблеми і тенденції розвитку*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та науковців, 17 травня 2018 р. К.: Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», 2018. С. 101-104. (0,2 друк. арк.).

25. Кондукоцова Н.В. Удосконалення інституційних засад фінансової політики розвитку реального сектору економіки. *Соціально-економічний потенціал України та країн Європи: правове регулювання, проблеми і тенденції розвитку*: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та науковців, 24 травня 2019 р. Київ: Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», 2019. С. 48-50. (0,2 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Кондукоцова Н. В. Фінансова політика розвитку реального сектору економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Чернігівський національний технологічний університет, Чернігів, 2019.

Розкрито економічну сутність фінансової політики розвитку реального сектору економіки як складової системи державного фінансового регулювання суспільних відносин, яка полягає в інтегративному поєднанні інструментів та завдань бюджетної, податкової, грошово-кредитної, соціальної та інвестиційно-інноваційної політики щодо ефективно мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів країни з метою реалізації тактичних та стратегічних завдань національної економіки через адаптивні механізми ринкових трансформацій.

Узагальнено та систематизовано підходи до здійснення фінансового регулювання розвитку реального сектору економіки в країнах із розвинутою та трансформаційною економікою. Розвинуто положення щодо визначення особливостей бюджетної політики у частині використання інструментів державно-приватного партнерства та механізмів фіскальної консолідації, підходи до визначення основних пріоритетів формування фінансової політики в умовах економічної циклічності, що дозволить досягнути довгострокової збалансованості фінансової системи.

Удосконалено структурно-функціональну модель впливу фінансової політики на реальний сектор економіки, методологічні підходи до середньострокового фінансово-бюджетного прогнозування. Визначено основні засади формування інституційної структури фінансової політики, що надасть можливість підвищити ефективність управління фінансовою системою в умовах волатильності економіки.

Ключові слова: фінансова політика, фінансова система, фінансове регулювання, реальний сектор економіки, бюджетна політика, податкова політика, грошово-кредитна політика, соціально-економічний розвиток країни.

АННОТАЦИЯ

Кондукоцова Н. В. Финансовая политика развития реального сектора экономики. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Черниговский национальный технологический университет, Чернигов, 2019.

Раскрыта экономическая сущность финансовой политики развития реального сектора экономики как составляющей системы государственного финансового регулирования общественных отношений, которая заключается в интегративном сочетании инструментов и задач бюджетной, налоговой, денежно-кредитной, социальной и инвестиционно-инновационной политики по эффективной мобилизации, распределению и использованию финансовых ресурсов страны с целью реализации тактических и стратегических задач национальной экономики через адаптивные механизмы рыночных трансформаций, что позволит сформировать действенные предпосылки для обеспечения экономического роста.

Обобщены и систематизированы подходы к осуществлению финансового регулирования развития реального сектора экономики в странах с развитой и трансформационной экономикой, что будет способствовать повышению эффективности управления финансовой системой в условиях усиления интеграционных и глобализационных процессов. Развита положения относительно определения особенностей бюджетной политики в части использования инструментов государственно-частного партнерства и механизмов фискальной консолидации, что позволит усилить стимулирующие эффекты государственного регулирования реального сектора экономики. Определены подходы к формированию основных приоритетов финансовой политики в

условиях экономической цикличности, что позволит достичь долгосрочной сбалансированности финансовой системы.

Усовершенствована структурно-функциональная модель влияния финансовой политики на реальный сектор экономики, основанная на повышении структурного взаимодействия и координации рычагов фискальной и монетарной политики, тенденций рыночной конъюнктуры и учете комплексного воздействия экзогенных и эндогенных факторов, что позволит повысить действенность экономических преобразований из-за роста скорости движения денег, капитала, информации, инноваций, научных знаний и технологий; методологические подходы к среднесрочному финансово-бюджетному прогнозированию, что будет способствовать усилению эффективности определения показателей доходной и расходной части бюджета, налоговой нагрузки, государственного долга и бюджетного дефицита, повышению обоснованности значений индикаторов социально-экономического развития страны. Определены основные принципы формирования институциональной структуры финансовой политики, учитывающие архитектуру построения бюджетной системы, фундаментальные характеристики среды ведения бизнеса, особенности макроэкономической политики страны, кластеризацию производственных отношений, что позволит повысить эффективность управления финансовой системой в условиях волатильности экономики.

Ключевые слова: финансовая политика, финансовая система, финансовое регулирование, реальный сектор экономики, бюджетная политика, налоговая политика, денежно-кредитная политика, социально-экономическое развитие страны.

ABSTRACT

Kondukotsova N.V. Financial policy for the development of the real sector of the economy. – Manuscript.

A thesis submitted in fulfilment of the requirements for an academic degree of candidate in economic sciences in the specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – Chernihiv National University of Technology, Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernihiv, 2019.

The economic essence of the financial policy for the development of the real economy as an integral part of the system of state financial regulation of public relations is revealed. It was determined as an integrative combination of tools and tasks of fiscal, monetary, social, investment and innovative policy relating to effective mobilization, distribution and use of national financial resources in order to implement the tactical and strategic tasks of the national economy through adaptive mechanisms of market transformations. It allows to provide the effective prerequisites for economic growth.

Approaches to the implementation of financial regulation for the real economy's development in the advanced and transformational economies are generalized and systematized. The provisions regarding the determination of the fiscal policy characteristics in terms of the use of public-private partnership

instruments and fiscal consolidation mechanisms are developed. This will enable to achieve long-term balance of the financial system.

The structural-functional model for description of influence of the financial policy on the real economy is enhanced. Methodological approaches to medium-term fiscal-forecasting are advanced. The basic principles for the institutional structure of financial policy corresponding that will improve efficiency of financial management amid volatile economy are determined.

Keywords: financial policy, financial system, financial regulation, real sector of economy, fiscal policy, tax policy, monetary policy, socio-economic development of the country.